

VOEDSELSOEVEREINITEIT: IN ONTWIKKELING EN OMSTREDEN. VOEDSELLIJNEN, BREUKLIJNEN EN ONTKIEMENDE TRANSFORMATIE IN VENEZUELA

Christina McGee Schiavoni

SAMENVATTING

Als alternatief voorstel voor sociale en ecologische transformatie ten tijde van een samenloop van wereldwijde crises dient voedselsoevereiniteit als een inspirerend begrip voor een groeiend aantal bewegingen over de hele wereld. De wetenschappelijke discussie over dit begrip heeft echter bepaalde knelpunten en spanningsvelden aan het licht gebracht, zoals vragen over de rol van de overheid bij de ontwikkeling van voedselsoevereiniteit. Hier wordt betoogd dat de sleutel tot het theoretiseren over voedselsoevereiniteit ligt in het trekken van lessen uit de praktijk, omdat bewegingen en andere actoren bij de ontwikkeling van voedselsoevereiniteit direct geconfronteerd worden met tegenstrijdigheden, ongetijdigheden en vele grijze gebieden. Daarom introduceert dit onderzoek een *historisch, relationeel en interactief* (HRI) kader waarin de ontwikkeling van voedselsoevereiniteit wordt benaderd als een in de geschiedenis verankerde, voortdurend evoluerende reeks processen die interactief worden gevormd door de overheid en maatschappelijke krachten, en die concurrerende paradigma's en benaderingen weerspiegelen.

Het HRI-kader wordt toegepast op de situatie in Venezuela, waar op landelijk niveau een van de langst lopende experimenten op het gebied van de ontwikkeling van voedselsoevereiniteit plaatsvindt. Dit experiment is in 1999 begonnen ten tijde van de Bolivariaanse Revolutie en heeft in de loop der jaren belangrijke vooruitgang gebracht, onder meer op het gebied van landbouwhervorming, voeding en agro-ecologie. Desondanks zijn er vandaag de dag voortdurend tekorten aan belangrijke voedingsmiddelen. Dit brengt barsten in het voedselsysteem van Venezuela aan het licht en hieruit blijkt wat een enorme opgave en hoe urgent de ontwikkeling van voedselsoevereiniteit is. Ook wijst dit op de beperkingen van de inspanningen die tot op heden zijn gedaan.

Gezien de huidige uitdagingen rijst de vraag of het zoeken naar alternatieven in een poging om voedselsoevereiniteit te ontwikkelen voorrang kan hebben gekregen boven pogingen om het dominante agro-voedselsysteem van Venezuela te ontmantelen of op een andere manier te transformeren. Dit wijst erop dat het transformatieve potentieel van voedselsoevereiniteit deels gelegen is in een tweeledige gerichtheid op de ontmanteling van de structuren die onrechtvaardigheid in het voedselsysteem bevorderen en op de ontwikkeling van levensvatbare alternatieven. Deze twee aspecten kunnen niet na elkaar of zonder elkaar plaatsvinden, omdat het voortbestaan van dominante structuren een belemmering vormt voor de volledige operationalisering en opschaling van alternatieven, terwijl er tegelijkertijd vervanging voor deze structuren moet zijn als ze ontmanteld worden. Deze tweeledige processen zijn inherent relationeel van aard en beïnvloeden elkaar wederzijds bij het ontwikkelen van voedselsoevereiniteit. Vanuit dit gezichtspunt wordt een aanvullend kader geïntroduceerd als springplank naar verder onderzoek: *de dialectiek van het bouwen en ontmantelen* in de voedselsoevereiniteitsontwikkeling. Daarnaast is het doel van dit onderzoek om bij te dragen aan het genereren van transformationele kennis om de traditionele kloof tussen wetenschap en activisme overbruggen, en tegelijkertijd te wijzen op de noodzaak van verder en diepgaander onderzoek op dit gebied.